

HRVATSKA NARODNA BANKA
Sektor za gotov novac
Direkcija nacionalnih centara za borbu protiv
krivotvorenja i analizu novčanica i analizu
kovanog novca

TEHNIČKE PROCEDURE
za provjeru rada uređaja
za obradu novčanica i kovanog novca

1. Svrha

Hrvatska narodna banka propisala je Odlukom o uvjetima redistribuiranja novčanica i kovanog novca kuna i lipa ("Narodne novine" br. 91/2009. i 126/2009.) da se novčanice i kovani novac mogu redistribuirati putem isplatnih bankomata i drugih uređaja kojima rukuju klijenti samo ako su novčanice i kovani novac obrađeni postupkom provjere autentičnosti i prikladnosti za daljnji promet, i to pomoću uređaja za sortiranje novčanica i kovanog novca ili drugih uređaja koji su uspješno prošli provjeru rada u Hrvatskoj narodnoj banci.

Ovim Tehničkim procedurama utvrđuje se sadržaj i način provođenja postupka provjere rada uređaja za obradu novčanica i kovanog novca kuna i lipa pri kontroli količine, autentičnosti i sortiranja novčanica i kovanog novca prema prikladnosti za optjecaj.

2. Zahtjev za provjeru rada uređaja

Hrvatska narodna banka provodi provjeru rada uređaja na temelju **Zahtjeva za provjeru rada uređaja**, koji podnosi proizvođač uređaja ili ovlaštenu zastupnik. Uz Zahtjev za provjeru rada uređaja proizvođač ili ovlaštenu zastupnik dostavlja sve relevantne podatke koji se odnose na karakteristike uređaja i postupak rukovanja. Dostavljeni podaci bit će u Hrvatskoj narodnoj banci tretirani kao poslovna tajna i neće biti predloženi trećim stranama.

Po primitku zahtjeva Hrvatska narodna banka odredit će termin za provjeru rada uređaja i o tome će obavijestiti podnositelja zahtjeva. Provjera rada uređaja obavlja se u Hrvatskoj narodnoj banci. Iznimno, ako je doprema uređaja u Hrvatsku narodnu banku otežana, provjeru rada uređaja Hrvatska narodna banka može provesti u sjedištu podnositelja zahtjeva. U tom slučaju podnositelj zahtjeva dužan je tijekom postupka provjere osigurati uvjete koje zatraži Hrvatska narodna banka.

3. Objava rezultata provjere rada uređaja

Hrvatska narodna banka izdavat će Izvještaj o provjeri rada uređaja. Samo uređaji koji su uspješno prošli provjeru rada, bit će objavljeni u **Popisu uređaja koji su uspješno prošli provjeru rada**.

Hrvatska narodna banka izdavat će izvještaj o uspješno izvršenoj provjeri rada uređaja za ograničeno razdoblje. U izvještaju će biti utvrđen rok za ponovnu provjeru rada uređaja. Ako uređaj ne prođe ponovnu provjeru rada uspješno, bit će uklonjen s Popisa uređaja koji su uspješno prošli provjeru rada. Nakon svake dogradnje ili ažuriranja hardvera/softvera na uređajima koji su uspješno prošli provjeru rada, proizvođač ili ovlaštenu zastupnik ponovno upućuje zahtjev za provjeru rada uređaja.

4. Kategorizacija uređaja za obradu novčanica i kovanog novca

Uređaji za obradu novčanica i kovanog novca svrstavaju se u dvije kategorije, a to su:

- 1) uređaji kojima rukuju klijenti i
- 2) uređaji kojima rukuju zaposlenici.

Uređaji iz obiju kategorija moraju omogućiti obradu i klasifikaciju novčanica i kovanog novca u skladu s Odlukom o uvjetima redistribuiranju novčanica i kovanog novca kuna i lipa uz primjenu standarda utvrđenih Odlukom o utvrđivanju standarda za sortiranje novčanica kuna prema prikladnosti za promet koji se primjenjuju na strojevima za sortiranje novčanica (O. br. 208-020/06- 04/ŽR, od 7. lipnja 2004.).

5. Provjera rada i primjene uređaja

Postupak provjere rada pojedine vrste uređaja Hrvatska narodna banka obavlja pomoću palete poznatih krivotvorina, autentičnih prikladnih novčanica i kovanog novca te neprikladnih novčanica i kovanog novca, a prema sljedećoj tablici:

Provjera rada uređaja prema vrsti uređaja	
VRSTA UREĐAJA	PROVJERA RADA
Uplatni bankomati	Mogućnost prepoznavanja novčanica kuna i mogućnost provjere autentičnosti novčanica i razdvajanja sumnjivih od autentičnih novčanica te mogućnost praćenja traga transakcije
Uređaji za recikliranje novčanica	Mogućnost prepoznavanja novčanica kuna i mogućnost provjere autentičnosti novčanica i razdvajanja sumnjivih i neprikladnih od autentičnih novčanica prikladnih za daljnju isplatu te mogućnost praćenja traga transakcije
Uplatno-isplatne blagajne	Mogućnost prepoznavanja novčanica kuna i mogućnost provjere autentičnosti novčanica i razdvajanja sumnjivih i neprikladnih od autentičnih novčanica prikladnih za daljnju isplatu te mogućnost praćenja traga transakcije
Uređaji za sortiranje novčanica	Mogućnost prepoznavanja novčanica kuna i mogućnost provjere autentičnosti novčanica i razdvajanja sumnjivih i neprikladnih od autentičnih novčanica prikladnih za daljnju isplatu
Uređaji za provjeru autentičnosti	Mogućnost prepoznavanja novčanica kuna i mogućnost provjere autentičnosti novčanica i razdvajanja sumnjivih od autentičnih novčanica
Uređaji za deponiranje/sortiranje kovanog novca	Mogućnost prepoznavanja kovanog novca kuna i lipa i mogućnost provjere autentičnosti kovanog novca i razdvajanja sumnjivih i neprikladnih primjeraka od autentičnih i prikladnih za daljnju isplatu

Postupak provjere rada uređaja za obradu novčanica i kovanog novca obuhvaća:

- provjeru sposobnosti prepoznavanja autentičnih novčanica i kovanog novca (inicijalna provjera)
- provjeru sposobnosti izdvajanja krivotvorenih primjeraka novčanica i kovanog novca
- provjeru sposobnosti utvrđivanja kakvoće novčanica i kovanog novca prema prikladnosti za optjecaj
- provjeru sposobnosti praćenja podataka o transakcijama.

5.1. Provjera sposobnosti prepoznavanja autentičnih novčanica i kovanog novca (inicijalna provjera)

Inicijalna provjera provodi se pomoću autentičnih novčanica prikladnih za optjecaj da bi se provjerila osnovna funkcija uređaja odnosno sposobnost prepoznavanja autentičnih novčanica. Novčanice se u uređaj ulažu u svim položajima koje uređaj prema tehničkim karakteristikama proizvođača podržava. Provjera uređaja smatra se uspjelom ako je uređaj najmanje 90% uložених novčanica ocijenio kao autentične i prikladne za optjecaj. Dodatni zahtjev za uređaje kojima rukuju klijenti, a koji mora biti ispunjen jest da količina novčanica izdvojenih pod sumnjom da su krivotvorine ne bude veća od 1% od ukupne količine uložених novčanica.

Postupak inicijalne provjere te vrednovanja rezultata istovjetan je i za kovani novac. Dodatni zahtjev za uređaje kojima rukuju klijenti, a koji mora biti ispunjen jest da količina kovanog novca izdvojenog pod sumnjom da su krivotvorine ne bude veća od 2% od ukupne količine uložеног kovanog novca. Uspješno završena inicijalna provjera preduvjet je za nastavak postupka provjere uređaja.

5.2. Provjera sposobnosti izdvajanja krivotvorina

5.2.1. Provjera sposobnosti izdvajanja krivotvorenih primjeraka novčanica

Provjera sposobnosti izdvajanja krivotvorenih primjeraka novčanica provodi se pomoću reprezentativnog uzorka krivotvorenih novčanica koje je Hrvatska narodna banka evidentirala prije datuma provođenja postupka provjere i određenog broja autentičnih novčanica prikladnih za optjecaj. U uređaj se ulažu novčanice svih apoeni i u svim položajima koje uređaj prema tehničkim karakteristikama proizvođača podržava. Provjera uređaja kojima rukuju zaposlenici smatra se uspjelom ako uređaj izdvoji sve krivotvorene novčanice uložene u uređaj. Provjera uređaja kojima rukuju klijenti smatra se uspjelom ako uređaj nijednu od uložених krivotvorenih novčanica ne prihvati kao autentičnu i ako najmanje 90% uložених krivotvorina izdvoji i zadrži kao krivotvorine ili kao sumnjive novčanice.

Hrvatska narodna banka izričito napominje da se rezultati provjere sposobnosti uređaja da izdvaja krivotvorene novčanice odnose samo na tipove krivotvorina koje su do datuma testiranja bile poznate i evidentirane u Hrvatskoj narodnoj banci.

Na pisani zahtjev proizvođača ili ovlaštenog zastupnika Hrvatska narodna banka ustupit će komplet reprezentativnih uzoraka krivotvorenih primjeraka novčanica i/ili kovanog novca u svrhu pripreme uređaja za provjeru rada.

Rezultati izvršene provjere sposobnosti izdvajanja krivotvorenih primjeraka novčanica bilježe se na odgovarajućim obrascima za uređaje kojima rukuju klijenti te za uređaje kojima rukuju zaposlenici.

5.2.2. *Provjera sposobnosti izdvajanja krivotvorenih primjeraka kovanog novca*

Provjera sposobnosti izdvajanja krivotvorenog kovanog novca i vrednovanje rezultata provodi se na istovjetan način kao provjera sposobnosti izdvajanja krivotvorenih primjeraka novčanica.

5.3. *Provjera sposobnosti utvrđivanja kakvoće novčanica i kovanog novca prema prikladnosti za optjecaj*

5.3.1. *Oštećene novčanice*

Provjera sposobnosti uređaja da utvrdi kakvoću novčanica prema prikladnosti za optjecaj provodi se pomoću određenog broja autentičnih novčanica kakvoće neprikladne za optjecaj (oštećenih novčanica) i određenog broja autentičnih novčanica prikladnih za optjecaj. Novčanice se u uređaj ulažu u svim položajima koje uređaj prema tehničkim karakteristikama proizvođača podržava. Provjera uređaja smatra se uspjelom ako je uređaj najviše 5% od ukupnog broja uložених autentičnih (oštećenih) novčanica neprikladnih za optjecaj ocijenio kao autentične i prikladne za optjecaj.

5.3.2. *Pohabane novčanice*

Provjera sposobnosti uređaja da sortira novčanice u skladu sa standardima Hrvatske narodne banke provodi se pomoću određenog broja autentičnih novčanica kakvoće neprikladne za optjecaj (pohabanih novčanica) i određenog broja autentičnih novčanica prikladnih za optjecaj. Novčanice se u uređaj ulažu u svim položajima koje uređaj prema tehničkim karakteristikama proizvođača podržava. Provjera uređaja smatra se uspjelom ako su odstupanja u rezultatima testiranog uređaja unutar 5% od standardnih vrijednosti rezultata koje je utvrdila Hrvatska narodna banka.

Na ovaj način provjerava se sposobnost uređaja da sortira novčanice u skladu s Odlukom o utvrđivanju standarda za sortiranje novčanica kuna prema prikladnosti za promet koji se primjenjuju na strojevima za sortiranja novčanica. Na istovjetan način provjerava se sposobnost uređaja da sortira kovani novac u skladu s Odlukom o rukovanju novčanicama i kovanim novcem kuna i lipa neprikladnim za promet ("Narodne novine", br. 22/2002.).

Rezultati izvršene provjere sposobnosti uređaja da utvrđuje kakvoću novčanica prema prikladnosti za optjecaj bilježe se odvojeno za oštećene i pohabane novčanice na dva odgovarajuća obrasca koji su različiti za uređaje kojima rukuju klijenti i za uređaje kojima rukuju zaposlenici.

6. Provjera sposobnosti praćenja podataka o transakcijama

Provjera sposobnosti praćenja podataka o transakcijama moguća je i provodi se samo na uređajima kojima rukuju klijenti. Provjera uređaja smatra se uspjelom ako uređaj pohrani podatke o vlasniku računa koji je obavio transakciju novčanicama koje je uređaj zadržao kao krivotvorene ili kao sumnjive i ako pouzdano poveže sve novčanice koje su svrstane u jednu od navedenih kategorija s podacima o vlasniku računa, te tako omogući nedvosmisleni identifikaciju polagatelja novčanica.